

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף יט:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה י

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
במדבר פינחס כו (יה) ויאמר
יקוק אל משה קח לך את
יושע בן נון איש אשר רצה
בו וקמקמי את ידך עליו:
שמות יתר י"ב (כא) ויאמר
ידוד אל משה רד העד בקם
פן יחרטו אל ידוד לראות
ונפל מקומו רב:
תורה י
ישעיה נה (יב) כי בשמחה
תצאו ובשלום תוצלחו הקרים
ונגבעות יפצחו לפניכם רנה
וכל עצי השדה יתחאו קח:
ימייה מה (יא) שאנן מואב
מנעוריו ושלט הוא אל
שקריו ולא הרק מפלי אל
כלי ובגולה לא הלק על פן
צמד סעמו בו וירחו לא
נקר:

תורה יא
בראשית (ה) וכל שית השדה
סרם יתה קצרן וכל עשב
השדה סרם יצחק ויבא כי לא
המטיר יקוק אלהים על
הארץ ואדם אין לעבד את
הארץ:
בראשית חיי שרה כד (טג)
ויצא יצחק לשוח בשדה
לפנות ערב וישא עיניו וירא
ויהו גמלים באים:
דברים יא (יז) וקרה אף יהוה
בקם ויצר את השמים ולא
יהיה קטר והארץ לא נתן
את יבולה ואבדותם מרה
מעל הארץ השקה אשר יהוה
נתן לבם:

תורה יב
ישעיהו מג (ז) כל הקציר
בשמי ולקבדו קראתיו
וערתי אף עשיתי:

גה. עיר לתורה יב הייתה
הכלת העלם - גם עין תורה
נו סתמי תורה מתגלים לייק
בסמחה כמחן הסמחה. ועין
תורה כו עשייתם הכתוב הוא
קרוי ביתה. ותורה לו הכי
אלהי ככר של רומי לייקא וס
נעלמת תורה לעמיקא. וכן
מואלר לקמן בשמחה. וכן
מואלר ממה שמלמד האל
המלכות פק ז'. ועין פק ז'.
לפי סמחה המלכות כיתה
(מכונן כפי עין חיים עבר חג
המלכות פק ז'). ועין פק ז'.
פתי חכמה לרמז"ל פתח עז
מנחם עיני התלמוד הספיקות
שאלות מכתב וירד ומתקד עז
המלכות והמלכות הגולה כיתה
שם מאלר שוב הכרה וחסר
המלכה ממלכה הכיח לרוא וכן
זה שמלכה הקב"ה ליומא
במלכה כפיק ז' סור החיות
לרוא וכן. ועין פתי עשרים
נתיב למלכות פתח ז' שמלכות
שמש מלכות ארם שמש היה
המלכות וזה שכבוד כהנא
ובכור מלכות סמלך על ארם.
וכן משנה מהבבל סמלך שלמד
כמלך הולך אז הולך.

וכו שער"פ עוליה רביע ללכת
עם אלהים ליה גם על איה כי
רק אחרי שכבר לא מולא בעלמ
סוס נקודה טובה שמהלכה אחיה
למקומו שיער אז שיק ענתה
איה אמיתי שמהפך את האופק
לאור. את המלכות לכתה. עין
שער"ק חיל מט וכן עין חיים
תורה נקו תורה רכב אות יא
לכמה עפי תורה סד שיש שני
מניי אפיקורכות, ואזכרה האל
למי שנפל בזה שיש עליה תשובה
ואיה למי שנפל לזו שהיא מהתהלך
הטעם.

* מדרש רבה פרשת פנחס (כא טו)
ומואב בפרש"י עם (במדבר כו יח) [גם]
ועין פתי פנחס אות וילקוט שמעוני
במדבר רמז (תשע)
ב (תקפא ב) (כ"ב) (בתשכח חוקק
וכוח ז) וציון לנסח כ"ל
ב (תקפא ע) (ש"ס) (בתשכח חוקק
ב רבינו הוסיף תיבת לעלות וכן הוסיף
גם לעיל בתורה כד את חן דף לו.
גם תנינא יג מומרא דבן סירא עם
1 מתורצו - כשרואה אדם (בקרן הורוביץ
החדש חוקק)
2 מתורצו - חשמונאי
3 מאמר ויען ה את איוב מן הסערה (דף
כו. מהתורה ניו יורק תשמ"א)

האש מהנר) ומנהיגי הדור הם בחי' רוח כ"ש (במדבר כז) איש
אשר רוח בו שיועד להלוך נגד רוחו של כ"א [א]. וישראל הם
בחי' לבא כי ישראל הם לבא דכל עלמא וזהו פנחס רכא:
וצריכין מנהיגי הדור לנשב בבחי' רוחם על כ"א מישראל שהם
לבא דעלמא לנפח מהם העפרוריות, דהיינו מרה שחורה
שנופל עליהם שעי"ז אינו יכול האיש הישראלי שהוא בחי' לב
לדלוק ולבעור להשי'. גם יש רשעים שהם בחי' ערב רב וכשהם
נופלים על הלב דהיינו על ישראל זה ג"כ בחי' עפרוריות שעי"ז
אין יכול לבעור כנ"ל. וע"כ צריכין מנהיגי הדור לנפח
העפרוריות מן הלב דהיינו מכ"א מישראל והורין ונתחברין
הלקי האש שבכ"א וא' מישראל ונתקשרין ישראל ביחד ונעשין
בחי' לב. וכ"א וא' מישראל נעשה בחי' לב למקום שצריך שיהי'
שם בחי' לב, והזור ובוער להשי' כנ"ל.

אך לפעמים כשמנשב רוח סערה אזי הוא מבעיר האש מאד
הויך מן המדה כמו כן לפעמים יש שמנשב בהאדם בחי' רוח
סערה ומבעירו ביותר הויך מן המדה שזה בחי' הריסה בחי'
(שמות יט) **פן יחרסו לעלות אל ה' וכו'** [א] כי כמופלא ממך
אל תדרוש [א] ואסור להרום לעלות אל ה' מה שאינו ראוי לו
לפי בחינתו. ע"כ כשהאדם רואה' שבוער ביותר הויך מהמדה,
ידע שזה מבחי' רוח סערה כנ"ל. ואליהו ה' יכול להכניע זאת
(ע' וזהו פנחס רכו: ובוהר חדש על רות [א]). וזה בחי' איש
אשר רכב על סוסי אש בסערה [א], שהיה רוכב ומכניע סוסי
אש בסערה. דהיינו האש הדולק ביותר מן המדה שבא ע"י
הסערה כנ"ל ה' אליהו רוכב על זה ומכניעו. כי הרוח צריך
לנשב במדה כדי שידלק האש שכלב במדה ע"פ מוגז השוה
כנ"ל:

י [א] **מה** שהעולם רחוקים מהשי' ואינם מתקרבים אליו ית',
הוא רק מחמת שאין להם יישוב הדעת ואינם מיישבין עצמן.
והעיקר להשתדל ליישב עצמו היטב, מה התכלית מכל
התאוות ומכל 'ענייני העוה"ו. הן תאוות הנכנסות לגוף, הן
תאוות שחויך לגוף כגון כבוד, ואזי"א בוודאי ישוב אל ה' :

אך דע שעי' מרה שחורה א"א להנהיג את המוח כרצונו,
וע"כ קשה לו ליישב דעתו [א]. רק ע"י שמחה"ה, יוכל להנהיג
המוח כרצונו ויוכל ליישב דעתו. כי שמחה הוא עולם החירות
בבחי' **כי בשמחה תצאו** (ישעי' נה) שעי' שמחה נעשין בן
חורין ויוצאין מן הגלות וע"כ כשמקשר שמחה אל המוח אזי
מוחו ודעתו בן חורין ואינו בבחי' גלות ואזי יוכל להנהיג את
מוחו כרצונו וליישב דעתו מאחר שמוחו בחירות ואינו בגלות
כי ע"י גלות אין הדעת מיושב כשרדו"ל (מגילה יב ע"ב) על
בני עמון ומואב דמייכתא דעתייהו מחמת שלא הלכו בגלות
שנאמר (ירמי' מו) **שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלך**

על בן עמר מעמו בו וכו' :
ולבא לשמחה הוא ע"י מה שמוצא בעצמו איזה נקודה טובה
עכ"פ כמבואר ע"פ אומרה אלקי בעודי (בליקוטי הראשון

כסי' רפב) ע"ש. ועכ"פ יש לו לשמוח במה שזכה להיות מזרע
ישראל שלא עשני גוי [א] וכמו שאנו אומרים [א] ברוך אלקינו
שבראנו לכבודו והבדילנו וכו' ונתן לנו תורת אמת וכו' מכל זה
וכיוצא בזה ראוי לו ליקח לו שמחה לשמח דעתו כנ"ל. וזה בחי'
(שבת עז:) בדיחא דעתי' שהוא דבר גדול דהיינו שמקשר
השמחה למוחו ודעתו ואזי המוח משוחרר ויש לו יישוב הדעת
כנ"ל. וגם למעלה נעשה מזה יהוד גדול ע"י בדיחא דעתי' [א]:

יא [א] **דע** כשהאדם מתפלל בשדה אזי כל העשבים כולם
באין בתוך התפילה ומסייעין לו ונותנין לו כח בתפילתו. וזה
בחי' שנקראת התפלה שיהיה בחי' [א] **שיח השדה** שכל שיה
השדה נותנין כח וסיוע בתפילתו. וזה בחי' **ויצא יצחק לשוח**
בשדה (בראשית כד) שתפילתו היתה עם סיוע וכן השדה שכל
עשבי השדה נתנו כח וסיוע בתפילתו כנ"ל שבשביל זה נקראת
התפילה שיהיה כנ"ל. וע"כ בקללה נאמר (דברים יא) **והאדמה**
לא תתן את יבולה כי כל יבול הארץ צריכין ליתן כח וסיוע
בתוך התפילה, וכשיש פגם ועיכוב על זה, אזי נאמר **והאדמה**
לא תתן את יבולה. כי אפי' כשאינו מתפלל בשדה נותנים ג"כ
יכול הארץ סיוע בתפילתו. דהיינו כל מה שסמוך אל האדם
כגון אכילתו ושתיתו וכיוצא. רק כשהוא בשדה שאזי סמוך
להם ביותר אזי כל העשבים וכל יבול האדמה נותנים כח
בתפילתו כנ"ל. וזה **יבול ר"ת ויצא יצחק לשוח בשדה**
שכל יבול השדה התפללו עמו כנ"ל: (זה הענין מבואר היטב
כמאמר תקעו כבוד שופר המתחיל בדף א'. ע"ש [א]) :

יב [א] **כשאדם** הולך אחר שכלו וחכמתו יוכל ליפול
בטעותים ומכשולות רבים ולבא לידי רעות גדולות ח"ו ויש
שקלקלו הרבה כגון הרשעים הגדולים מאד המפורסמים שהטעו
את העולם [א] והכל ה' ע"י חכמתם ושכלם. **ועיקר היהדות**
הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות בלי שום חכמות.
ולחשתכל בכל דבר שעושה שיהי' שם השי' ולכלי להשיג
כלל על כבוד עצמו רק אם יש בזה כבוד השי' יעשה ואם
לא לאו. ואזי בוודאי לא יכשל לעולם. ואפילו כשנופל ח"ו
לספיקות ויש שנפילתו גדולה מאד מאד ר"ל שנופל לספיקות
והרהורים ומרהרר אחר השי'. אעפ"כ הנפילה והירידה היא
תכלית העליה [א]. כי דע כי שורש כל הבריאה הוא הכבוד כי
כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו כ"ש [א] **כל**
הנקרא בשמי ולכבודו בראתיו וכו' (יומא לה.) ומאחר שהכל
נברא בשביל כבודו ית' נמצא שכבודו יתברך הוא שורש כל
הבריאה. ואף על פי שכולו אחד על כל זה בהבריאה יש חלקים
ובכל חלק וחלק מהבריאה יש בו בחי' כבוד מיוחד שהוא שרשו
כנ"ל. וזה בחי' (אבות פ"ה) בעשרה מאמרות נברא העולם
והלא כמאמר אחד יכול להבראות אלא בשביל שכר ועונש
נברא בעשרה מאמרות [א]. ובכל מאמר ומאמר יש בו בחי'
כבוד מיוחד שהוא שרשו איהו כבודו הוא

מתורצו - התפילה
* כ * בראשית ב'
גם בדפור' נותנים ומתורצו - נתון
הערה זו נמצאת כבד בדפור'ר
תורה א תנינא אות יא (דף ב:)
תורה זו אחת משמונה התורות שאמר
רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלבוב
(לעמבערג) שנסע לשם ליפואתא. ועיין
ימי מוהר"ת סימן כט שאחר אמירת
תורה זו אל רבינו שהיא התחלת הספר
השני דהיינו לק"מ תנינא שאין בו תורות
מב"ה רבינו ולבד מתורה פג ופד) כי
כבר היה חולה ולא כתב בעצמו.
עיין חיי מוהר"ן סימן נא ועיין פעולת
הצדיק תשדד. והוכיח צדיק ומקובל גדול
שטעה אחר החכמות עד שאמר שח"ל'
אינו סובל קדושת חוקק ופואת וכו'
ע"ה.

10 לשון ברכת השחר. עיין ליקוטי עצות
ערך שמחה אות כט שהוסיף כאן ביאור.
עיין חיי מוהר"ן סימן סה. ועיין פתי
צדיק לר' צדוק הכהן חג שבועות אות יג
ש"כ על הבערדישבויער שם. ועיין
מכתבי מוהר"ת סימן ז' וכה ולק"ה
ברכת הודאה ו' לה וברכת השחר ג' ג'
11 לשון פסוקי ובה לציון שאומרים
בשירותי אחרי תהנון. ועיין חיי מוהר"ן
סימן ג' ומכתבי מוהר"ת סימנים -שמה
שצו תיב תכא תכב ולק"ה פריקה
ועיניה ז' סוף אות יז. ואת כ'
12 עיין לק"ה פתי' ואישות ג' ג'
13 תורה זו אחת משמונה התורות שאמר
רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלבוב
וסימן צה
14 מתורצו - חשמונאי

15 כמזמור אליהו הנביא שזמורים כמוציא
שבת
16 תורה זו אחת משמונה התורות שאמר
רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלבוב
(לעמבערג) ועיין חיי מוהר"ן סימן ג'.
ועיין לק"ה ר"ה הלכה ו את ז שמתורה
ז' דע תורה זו היו תורה אחת אצל רבינו
ול' ובינו לקבל מננה רק פסקי פסקי
וע"ש במשך ההלכה הלכה קשר התורות
האלה. (עיין לק"ה מנחה ז נג שלא עשני
גוי הוא שיר פשוט בחי' י')
17 מתורצו - נוני
18 מתורצו - ואו
19 עיין קיצור לק"מ השלם מאות ד'
20 בהנהגה שם בתורה מה תנינא
21 מתורצו - חשמונאי
22 נוסף בתקפא

10 מתורצו - השי"ת
11 וכן הלשון לעיל תורה כב אות יא
[דף לו:]. ול"ע האם תכלית ממש או לתכלית
ולשון ספרי החסידות האחרים ירידה
צורך עליה עיין בעש"ט ע"ה' בראשית
במקור חיים שם אות ס' בשם צוואת
האדם. דגל מנחה אפרים פרשת ויצא
הייב וקנו הבעש"ט. ואור המאיר לרבי
והלך מיישימי תלמיד המגיד פרשת
שמות. ועיין בראשית ב' יח-כב לא טוב
היות האדם לבדו...ויפ"ל תרדמה ויקח
וכו' ויבן ה"א את הצלע וכו' ויביאה אל
האדם. ועיין חולין ס' לכי מעטי עצמך
12 בקדושת הלבנה וללכנה אמר שתתחדש.
13 ישעיהו מג ז'
14 עיין דעת ותבונה פ"ט דף מז.

מאמר מה שהעולם רחוקים מהשם ית' מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
תורה זו נאמרה בברסלב בסוף
שנת תקסח.

פתיחה

תורה זו קצרה אבל עוסקת ביסוד היסודות של עבודת ה'. דהיינו ישוב הדעת שרק עי"ז אפשר לצאת מהתאוות כדי שנוכל להתקרב להקב"ה. ושאי אפשר ליישב את הדעת מתוך עצבות אלא רק מתוך שמחה.

והיא משמונה תורות שאמר רבינו כשחזר מנסיעתו ללעמברג (עפ"י הגלה להתרפאות) ובחזרתו משם נהג לטייל לצורך בריאותו, כי עדיין היה חולה בשחפת מחלת השיעול. ואז אמר שמונה תורות (שנדפסו בחלק שני תורה י' עד תורה יז) ואצלו היו תורה אחת, ולמוהר"ן אמר לכתוב אותן בספר כל עניין תורה לעצמה. ונראה שכך גם נאמרו. ואין זה הסדר כי תורה יב איה, כנראה נאמרה תחילה ואז אמר רבנו למוהר"ן שעזימה יתחיל להכין את חלק ב' של ספרו, ובאמת בסופה מזכיר את התורות שנאמרו אז וכיצד הן רמוזות במעשה שמסופר בגמ' שבת עז: שרבי זירא ראה את רבי יהודה דבדיחא דעתיה דהיינו שהיה בשמחה, והבין שעכשיו כל שאלה שישאל אותו יענה לו, וזה מבואר כאן שע"י שמחה המח משוחרר להתבונן וליישב דעתו.

העצה לשמחה שנותן כאן רבינו היא לשמוח בנקודה טובה כמבואר בתורה רפב אזמרא שאמר בנסיעתו ללעמבערג. או עכ"פ לשמוח שלא עשני גוי. ולכאורה כיון שתורה זו אמר בחזרתו מלעמברג ואז גם אמר תורה יב איה, שהיא התחזקות עצום למי שנפל לשאול תחתיות ומתחיתו, שדייקא משם אפשר להתקשר לקדושה הגבוהה ביותר, א"כ מדוע לא נתן גם עיצה זו לשמחה. אלא שבאמת העיצה שם אינה עצה לשמחה, אלא רק להתחזקות שלא ליפול לייאוש, דהיינו לדעת שדייקא משם אם יכאב את הריחוק מהקב"ה, אזי יעלה כבוד נפלא, אבל אין זו שמחה, אלא אדרבה לכאוב מאד על הריחוק, ורק בדיעבד יש בזה גם שמחה שזכה להתקשר לקדושה כל כך גבוהה, ולהעלות ניצוצות ממקום כל כך נמוך. אבל כאן צריך עצה לשמחה ממש כדי שלהביא את המוחין להיות בן חורין לישוב הדעת.

שיחות השייך לתורה זו

סימנים: י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז, נאמרו בסוף שנת תקס"ח בחזירתו מלבווב: (- חיי-מוהר"ן, סימן נ"ט).

צריכין לבאר קצת לחבר התורות שנדפסו בליקוטי מוהר"ן תנינא, סמוכים זה לזה מסימן י' עד סימן י"ז, שמבאר שם שאצלו זכרונו-לברכה היתה תורה אחת, ולא זכינו לקבל רק פסקי פסקי. (- ליקו"ה או"ח ח"ג, הל' ר"ה, הל"ו, אות ז; מובא בשי"ק ח"א, סעיף נ"ו).

בשמינענו מפיו הקדוש מאמר המתחיל: "מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך הוא מחמת שאינם מושבים עצמם", עין שם בליקוטי תנינא סימן י', ושם מדבר משמחה, היתה היא זכרונו-לברכה יושב אז בחוץ אצל בתל בית-ההכנסת בדרום אצל חתיכת בדל-עץ מן העב המנוח ליסוד, פי שם היה רגיל לישב פמה פעמים, לפעמים בצד הרום ולפעמים בצד צפון, ולפעמים במזרח ולפעמים במערב, ולפעמים בתוף העזרה של בית-ההכנסת, ולפעמים הלך עמנו לטיל על הזר שסביב העיר, ולפעמים הלך עמנו אנה ואנה לפני בית-ההכנסת; ובכל אלו המקומות שמענו תמיד חידושים נפלאים ונוראים ושיחות קדושות, אשר לא נשמעו פזאת מימים רבים. גם אחר שהיתה לו החולאת של ההוסט (= שיעול-שחפת), היתה נוסע לטיל על-פי הרב, והיינו נוסעים עמו, והיינו שומעים ממנו בדרך תורה הרבה. ונחזור למעלה. בעת שאמר ענין הנזכר-לעיל, אז דבר הרבה משמחה, וחזק אותנו וזרז אותנו מאד להיות בשמחה תמיד, כי באותן העתים, שהיה בעת שבא מלמברג, אז דבר עמנו הרבה מאד מענין התחזקות להיות בשמחה תמיד, ואמר אז לנו, שראוי לנו לשמוח מאד מה שנצלנו ברחמי מלהיות מתנגדים עליו. ואמר אז בזה הלשון: "ברוך אלקינו שבראנו לכבודו, והבדילנו מן התועים" (בתפילת "ובא לציון") - משני תועים, הינו מהתועים לגמרי מהתורה, שהם העבדים והאפיקורסים, וגם נצלנו מהתועים המתנגדים החולקים עליו, שאבדו מה שאבדו בלי שיעור וערך ומספר. ואמר: הלא אתם בודאי הייתם מתנגדים גדולים, לולא חסדו ורחמי המרבים, אשר נצלנו מפח יוקשים מכת המתנגדים, אשר אם היינו שומעין להם חס-ושלום, היתה נאבד תקוננו חלילה וכו'. ענה ואמר במתמיה, ואמר: עלי הייתם חולקים! ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "אוף מיר וואלט איהר גיקריגט" !: (- חיי מוהר"ן, סימן נ').

גם התורה של "איה מקום כבודו" על פסוק "ואיה השעה לעולה" (בליקו"מ ח"ב) בסימן י"ב. והתורה על מאמר: "מאי טעמא גמלי זוטרי גנובתי ותורא ארוכא גנובתא", המתחיל: "אלו המתפארין בגדולות", (בליקו"מ ח"ב) בסימן ט"ו. והתורה המתחיל: "הקשו מפני מה בשאחד מבקש פרנסה וכו'" (בליקו"מ ח"ב) בסימן ט"ז, כל זה שמענו על הדרך בשעת הטיול

(בחזרתו מלעמבערג, עיין בפנים), ועוד שארי תורות. וכל המאמרים הנזכרים-לעיל, ומה שנקאמר על "בדיחא דעתה" (בליקו"מ ח"ב, סימן י'), וכל מה ששמענו אז על הדרך, הכל מקשר ומרמז במאמרי רבותינו זכרונם לברכה באגדה הפליאה ששאל רבי יהודה לרבי זירא בעת שהיה בדיחא דעתה: "מאי טעמא תרנגולא מדלי עינא?" וכו' (המובאת שם בתורה), ושם מרמז כל זה: (- שיחות הר"ן, סימן קמ"ד).

ליקוטי הלכות

אין הלכה שבנויה על תורה זו אבל תורה זו נזכרת בכמה מקומות בלק"ה והן

או"ח הודאה ו' סוף אות ט'

ושם אות לח

ושם ראש השנה ו' אות ח' - מבאר הקשר בין השמונה תורות י' עד יז שאצל רבנו היו תורה אחת ונדפסו בספר כשמונה תורות.

חו"מ הלכות פריקה וטעינה הלכה ד' אות יב

ושם אות לד

אעה"ז הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג' אות יג - עניין בדיחא דעתיה

הקדמה

תורה זו קצרה ואעפ"כ נראה לחלקה לג' חלקים, שתחילה מבאר הטעם שהעולם רחוקים מהקב"ה, כי אין להם ישוב הדעת. ואח"כ מבאר שלישוב הדעת צריך שמחה, ואח"כ מבאר כיצד זוכים לשמחה.

ישוב הדעת

ישוב הדעת מבואר שהכוונה כיצד להלחם בתאוות הרעות. דהיינו להשתמש בהן רק לקדושה. כדי שיוכל להתקרב להקב"ה.

רבנו מחלק אותם לשתיים, מה שקשור לגוף ומה שחוץ לגוף, ומזכיר בפירוש רק תאוות כבוד, ונראה כוונתו גם לג' תאוות עיקריות שהן אכילה ניאוף וממון, ונ"ל כוונתו לחלקן שאכילה וניאוף הן קשורות לגוף וממון וכבוד הן חוץ לגוף.

וצ"ע מה הלשון ישוב הדעת, ומדוע לא נקרא לעמוד בדעתו. או עומד על דעתו? ונראה כי עמידה היא בחי' רגלין וכידוע הם נצח והוד ששם ההחלטה לפני שמוכן להשפיע, לכן עיקש נקרא עומד בדעתו, דהיינו כשאדם מחליט משהו ולא מוכן לזוז ממנו זה נקרא עומד בדעתו, כמובן כשזה דבר שנובע מדעת, ויש גם עומד בטיפשותו.

ויש עומד על טעותו, שמבין שטעה.

ויש עומד על דעת רבו כמבואר בגמ' ע"ז ה: לא קאי איניש אדעת רביה עד ארבעין שנין. פרש"י לדעת סוף דעתו ותבונתו. דהיינו להבין באמת כוונת רבו. נראה הכוונה שעיין בדבריו, אבל כיון שלא הבין היטב, לא נקרא עמידה, דהיינו לא הגיע ההבנה לכך שיכול לסכם את הענין ולהחליט אותו באופן שיכול לסכם אותם ולבאר לאחרים, שזה בחי' החלטה שהיא בחי' רגלין, וזה נמצא בדעת.

נמצא אחרי שמיישב דעתו ומתבונן באיזה עניין אזי כשמבין אותו היטב עד שיוכל ללמד אותו ולולתו זה נקרא שכבר עומד על דעתו בעניין זה.

וישוב הדעת הוא להבדיל ממרוצת המוחין, כי טבע המחשבה לרוץ וצריך לתפוס אותה ברסן הדעת ולכווין אותה כמו אדם שיושב ללמוד סוגיה בגמ' ומוחו רץ בכל עניני עוה"ז שבא מהם וצריך לתפוס מחשבתו ולכווין אותה לעניין המסויים שרוצה להבין, כך בישוב הדעת צריך להושיב את המחשבה לעצור אותה ממרוצתה ועיין תורה כד אות ז' המסדר והמיישב את השכל, שהיא פחינת פתח. פחינת (בראשית כ"ו): "וְאֵהָיָה עִמָּךְ וְאֶבְרָכְךָ", פתח, הוא לשון המתנה, כמו שכתוב (איוב ל"ו): "פֶּתַח לִי זַעִיר", כי בששאלין את האדם איזהו שכל, אומר: המתן עד שאת'ישוב.

דהיינו להמתין עד שמצליח לתפוס מחשבתו ולכווין אותה לסוגיית הדעת דהיינו החיבור שלי אל הקב"ה.

ולהתחיל לברר מה הם הדברים המונעים אותי מהחיבור כדברי רבנו כאן התאוות הנכנסות ותאוות שבוץ כגון הכבוד,

ואח"כ לברר עוד כיצד להתחבר במעשים טובים וכוונה לשמה.

ולחשוב על התכלית דהיינו מה הסוף של כל מעשה שאני עושה מה יולד ממנו בעוה"ז ומה יולד ממנו לעוה"ב.

בפשטות מדבר כאן על התכלית הפשוטה שצריך לחשוב על עוה"ב של עצמו. ולקמן תורה לז תנינא מבאר שגם המכווין מעשיו לזכות לעולם הבא זה לא לשמה (לשם ה'), אלא דווקא החושב רק לעשות נחת רוח להקב"ה. והן שתי מדרגות.

שמחה היא עולם החירות

בחלק השני מבאר שלישוב הדעת צריך שמחה. ותחילה צריך להיזהר מאד ממרה שחורה דהיינו עצבות שהיא שרש הרע כי בעצבות אדם מכווץ וקשה לו לחשוב על איזה עשייה ופעולה רק הולך ומתכווץ לתוך עצמו. ואפילו כשמצליח קצת לחשוב אזי לא מצליח לחשוב אלא רק כיצד להרגיע ולפייס את גופו והחסרון שמרגיש

בלבו. וזה הקרקע לכל התאוות רעות כי אז מורה הטר לעצמו לעשות כל המותר ומחפש כל מיני היתרים כדי להטיב עם הרגשתו. ובמצב כזה בוודאי אין שום מקום לשוב הדעת כלל. וגם כשיוצא מזה עדיין אין מוחו משוחרר לגמרי כי עסוק בדאגתו לצרכי היום יום, ואין לו מקום בלב לדאגת העתיד לבוא, אלא לדאגת היום ומחר הגשמית. ורק ע"י שמחה משתחרר המח והלב ויש מקום בליבו לחשוב על הכל, כי שמחה היא רוחב לב ושחרור העבדות בחי' עולם הבינה עולם החירות בחי' שער החמישים שהוא היובל שבו משתחררים העבדים וחוזרות הקרקעות לאדונם הראשון, בחי' גאולה ויציאה מהגלות שהיו מט שנים.

השמחה היא אור גבוה מאד שא"א לתפוס אותו במהלכי שכל (כי השכל תופס רק אור המותאם לכלי המח בחי' אור פנימי וכל אור שאין למח כלים להכילו נשאר בבחי' מקיף ולא נתפס אלא רק בהרגשת הלב, וכמו שמצינו בגמ' מגילה דף ג' ומובא בתורה ריח אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי, שלפעמים אדם מרגיש שרוצה לנסוע ממקומו ולא יודע למה ובאמת הסיבה כי יש עליו סכנה באותו מקום ואין לו כלים להשיג זאת בשכל אלא כמקיף שנותן לו הרגשת הלב לברוח) ועל כן כדי שיהיה המח משוחרר לשוב הדעת, צריך לקשור את השמחה שבלב למח, וזה בחי' יחוד כמבואר בסוף התורה. והביאור נ"ל כנ"ל שהשמחה היא בלב והלב בחי' נוקבא מעלה את השמחה מיינ נוקבין למח שהוא בחי' דבר, ועי"ז המח משוחרר ומשפיע עצה כיצד לתקן את התאוות ולהעלותן לקדושה. ובלק"ה מבואר עוד שהיציאה מעצבות לשמחה היא עליה מאחיות הקליפות (כי עצבות היא ס"ט"א) ובעליה משם עולים נצוצות קדושים בהם מתקשטת הנוקבא בבחי' חזי ברא במה קאתינא לגבך ועי"ז מתעורר הזיווג, ממח ללב.

ביצד לשמחה

בחלק השלישי נותן שתי עצות כיצד לשמוח, אחת המבואר בתורה רפב ששם היא עצה כיצד להעלות עצמו ממדרגה נמוכה ע"י שמוצא בעצמו נקודה של התגברות על היצה"ר, ומלמד על עצמו זכות כשם שהצליח פעם יכול להצליח עכשיו ובעתיד ועי"ז עולה מדרגה ועולה מהיארש והעצבות לשמחה.

השמחה שלא עשני גוי

ועיצה שניה לשמוח שלא עשני גוי. ויש הרבה לפלפל בזה, ולשמחה מה זו עושה, אבל מרוב הפשיטות של עיצה זו בדברי רבינו ומוהר"ן ועוד צדיקים גדולים², נראה שכל הקושיות על עצה זו הן בעצמן חוסר ישוב הדעת. ואעפ"כ לומר מה קשה צריך. שזה בעצמו תחילת ישוב הדעת. כי צ"ע הרי יש עוד הרבה צרות וכגון שלא עשני חיה ולא צמח ולא דומם ולא עיוור שפטור מהמצוות ולא חרש אילם ולא בלא ידיים ולא בלא רגלים וכו' וכו'. אלא התירוץ כנראה פשוט שאדרבה באמת גם בזה צריך לשמח עצמו. אלא שנקט מעלה רוחנית ולא גשמית. עוד צ"ע למה לשמוח במה שלא תלוי בי האם לא טוב לשמוח יותר במה שכן תלוי בי, הרי עשיתי בחיי איזו מצווה אחת ואפילו הקטנה ביותר ועם פניות וכו' ועם כל החסרונות שבעולם, אבל הרי כל טוב שאדם עושה הוא כלי לנצח ואילו הרע הגדול ביותר, יש לו תיקון תחת הזמן, נמצא שבסוף תמיד יהיה רק טוב, והרי עפ"ר העצבות היא על שלא מצליח לעשות כרצונו, והרי אפילו המעט ביותר שיעשה הוא עושה נצח. אלא שנקט מעלה שיש בי שכיון שהקב"ה עשה אין בה חסרון כמבואר בלק"ע. ועיין בזה עוד בסוף התורה. והעיקר לצאת מעצבות שהיא קליפה וסטרס אחרא בכל כוחו אפילו במילי דשטותא (קצ"מ עפ"י תורה מח) ואפילו רק יעשה עצמו כאילו שמח (שיה"ר עד) ולשמח שבכל דבר דקדושה. אבל להזהר משמחה בהבלי עוה"ז ותאותיו שהם שמחה דמיונית שממלא חסרונו בחסרון גדול יותר ונופל בסופו לעצבות יותר, לכן לא מייעץ רבנו שבשעת מרה שחורה ישמח עצמו באכילה או ניאוף כי זו לא עצה לצאת מעצבות אלא אדרבה בסופו ליפול ליותר עצבות.

עד כאן ההקדמה

תורה י [ג]

מה שהעולם רחוקים מהש"י דהיינו גלות הנפש ואינם מתקרבים אליו ית' אפילו שרוצים

להתקרב, הוא רק מחמת שאין להם יישוב הדעת ואינם מיישבין עצמן, נ"ל ממה שכתב "ואינם" ולא כתב "כי אינם" שרוצה לומר שלא מיישבים עצמן וגם כשרוצים ליישב עצמם לא מצליחים.

³ ראה קונטרס שיעורי הלכה ואגדה לרבי עמרם יוסף הלוי ונגרייז מברוקלין שיעור בענין ברכת שלא עשני גוי שמצטט דברי צדיקים בשבח ברכה זו ויש שהפליגו שמי שלא שמח בה אין לו נשמת יהוד ובסוף שם בשם מקובלים שהברכה היא על שלא התחלפה נשמתו בלילה לנשמת גוי עי"ש דברים נפלאים

² תורה זו אחת משמונת התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקס"ח בחזרתו מלבוב (לעמבערג) ועיין חיי מוהר"ן סימן נ', ועיין לק"ה ר"ה הלכה ו אות ז שמתורה י' עד תורה יז היו תורה אחת אצל רבינו ולא זכינו לקבל ממנה רק פסקי פסקי ועי"ש בהמשך ההלכה הנ"ל קשר התורות האלה. ועיין לק"ה מנחה ז נג שלא עשני גוי הוא שיר פשוט בחי' י'

והעיקר להשתדל ליישב עצמו היטב, מה התכלית והסוף שיוולד מכל התאוות ומכל הענייני העוה"ז. הן תאוות הנכנסות לגוף כגון תאוות אכילה, ונראה שגם ניאוף/ה', הן תאוות שחוץ לגוף כגון כבוד ונ"ל שגם תאוות ממון והגאוה/ו', ואזי' בוודאי ישוב אל ה' כי יזכר שסוף כל התאוות להיות בגדים צואים בעוה"ב שיצטרך הרבה מירוק ויסורים כדי להסירם כי בלא זה לא יוכל להשיג שום עונג עוה"ב :

עתה יבאר שעיקר המונע את ישוב הדעת הוא העצבות, ונמצא שמה שמפריע את ההתקרבות להקב"ה הן התאוות ומה שמונע את ישוב הדעת היא העצבות וצ"ע הרי גם התאוות מפריעות לזה ובפרט תאוות ממון שתופס את מחשבתו מאד. אבל נראה כי מדובר במי שרוצה ליישב דעתו ולא מצליח ורבונו מגלה לו שזה בגלל העצבות, אבל התאוות הרעות אע"פ שגם הן מפריעות, אבל הרי עליהן הוא רוצה ליישב דעתו, וזה בחי' מה שתרצו בגמ' פסחים יא. כיצד מתירים רבנן לחפש חמץ בפסח ולא חוששים שיאכל ממנו ומתריצים הוא עצמו מחזר עליו לשורפו ומיכל קאכיל מיניה? אבל בעצבות א"א לתרץ כך כי העצבות משתלט על המח ולא נותן לו לחשוב בישוב הדעת. אמנם באמת מי ששקוע בתאוות ממון מאד שמבואר בתורה כג שהוא תמיד בעצבות כי לא שמח בחלקו, באמת קשה ביותר שיזכה לישוב הדעת, וכמבואר בסיפורי מעשיות מהבעל תפלה שתאוות ממון קשה ביותר לצאת ממנה.

אך דע שע"י מרה שחורה/ח' שממנה בא העצבות/ט' וכבודות וכיוון בהרגשת הלב א"א להנהיג את המוח כרצונו, כי העצבות נובע מהרגשת חסרון והסתכלות על הצד השלילי וגורם לאדם לחפש רק כיצד

¹ מתרצו - עניני

^ה צ"ע כי בוודאי כל התאוות הן רע שמרחיק מהתכלית ומדוע מכנה אותן הנכנסות לגוף שלבאורה זו רק תאוות אכילה, ואע"פ שלישוב הדעת צריך שכל ובתורה ס' אמר שתאוות אכילה מאבד את השכל והוא כמו ישן אבל למעשה נראה שתאוות ניאוף ותאוות ממון הרבה יותר מפריעות, כי ניאוף הוא פגם הברית שממש פוגם בחיבור והברית והקשר עם הקב"ה, וכל שכן תאוות ממון שתופס את המח לגמרי בלא רגע פנוי לחשוב על דבר אחר בבחי' כסף תועפות לך, שמוחו עף כל הזמן לחפש עצות כיצד לעשות עוד ממון.

וה"ל לחלק את הארבע תאוות לשתיים הקשורות לגוף שהן אכילה וניאוף שתיהן נקראות לחם כמ"ש שיוסף אמר לאשת פוטיפר (בראשית לט ו') כי אם את הלחם אשר הוא אוכל. ושתיים חוץ לגוף הן כבוד וממון.

ואולי רמז לאכילה ופירש כבוד כי אכילה וכבוד עיין תורה סז שהם עניין אחד ועיקר פגם תאוות אכילה הוא בכבוד. גם עיין תורה א' תנינא אות י' שאחרי שתיקן ג' תאוות צריך גם לתקן ג' מדות ומבואר שם שהם זה כנגד זה ותאוות אכילה כנגד בו לכל אדם, ומבואר שם כי אכילה הוא פגם הכבוד ואע"פ שתיקן מפסידי היראה בביטול תאוות אכילה אבל עדיין יש לו פגם הכבוד במה שבזו לכל אדם.

¹ אע"פ שנקט רק תאוות ולא מדות רעות מסתמא על הכל צריך ישוב הדעת לתקן אבל גאוה היא כלולה בכבוד.

¹ מתרצו - ואז

^ח מרה שחורה הוא כנוי לעצבות כי המחקרים הקדמונים סברו שהעצבות באה מהתגברות המרה השחורה בגוף עין תורה נא - מרה שחורה היא הטחול. וכן איתא בזוהר וכן במחקרים הנ"ל, וצ"ע כי ידוע שרצי המלך הקדמונים היו נוטלים מהם את הטחול ובשר כפות הרגלין כדי שיוכלו לרוץ מהר ובכל מקום כמבואר בגמ' ע"ז מד. שלאדניה בן חגית דודד היו רצים נוטלי טחול ובשר כפות רגלים עי"ש פרש"י. ולא מסתבר שע"ז היו בשמחה תמיד. ובאמת ראיתי להפך בספר נפוצות יהודה מוסקט דרוש ט' (דף כד; במהדו' תרלא) שהטחול מנקה את הגוף מהמרה השחורה לכן כשהטחול בריא וגדול אזי האדם שמח ולהפך הוא עצב כיון שהדם נשאר עבור עי"ש שכתב שרואים זאת בחוש.

לפי המחקרים הקדמונים יש באדם ארבע מרות - אדומה היא הדם שבכבד, לבנה היא לחות המח והיראה והם כמו שמן העולה מהיראה למח שהוא כמו פתילה שבו עולה שלהבת השכל. ירוקה נוצרת בכבד ונאגרת בכיס המרה המחובר לכבד וטעמה מר מאד ומכיס המרה יוצא לקיבה לעזר עיכול המזון לפרק שומנים, ושחורה היא הטחול. בהתגברות המרה הירוקה גורם לאדם לכעוס ובהתגברות המרה השחורה גורם לאדם כבדות ועצלות ועצבות.

לפי המחקרים של היום הטחול מנקה את הדם מהתאים המתים שבו. ואולי יש בזה רמז למרה שחורה כי שחור אדום הוא שלקה כמבואר בגמ' נדה.

עוד עיין ספר הברית - ח"ב מאמר ב' מדות טובות והרעות פ"א - אי אפשר שתפעול נפשו העליונה בגוף אלא ע"י נפשו היסודית, מזה תבין ותשכיל שנפשו השפלה היא יסוד וכסא לנפשו העליונה, הטוב שבה יסוד לטוב דנפשו העליונה, והרע שבה יסוד לרע שבנפשו העליונה, וא"כ המדות התלוים בה הם ג"כ יסוד וכסא לתרי"ג מצות התורה התלוים בנפשו העליונה, ר"ל שאי אפשר לקיים מצות התורה שבנפשו העליונה אם לא שישלך תחלה כל מדות הרעות שבנפשו התחתונה, כי אם יהיה בו מדות האכזריות והכילות לא יוכל לקיים מצות צדקה, וכן תקיש לשאר המדות, אבל כששלך מנפשו התחתונה תחלה כל מדות הרעות כבר נסתלק כח אדם דקליפות שבנפשו היסודית שהוא היצה"ר שבנפשו זה, והרי תיקן נפשו היסודית שהוא היסוד לנפשו העליונה ואז בנקל יוכל לקיים בנפשו העליונה כל מצות התורה התלוים בה, כי הרע ויצה"ר שבנפשו העליונה אין להם על מה שיסמכו ונתבטל על ידי זה גם אדם דקליפות שבנפשו העליונה שהוא היצה"ר שבו, וגם הרע שבנפשו זה חלף הלך לו ואז בלי ספק שיוכל לקיים כל המצות בלי צער ובלוי עצב רק בשמחה רבה, כי כמו שרמ"ח אברים וש"ה גידים בגוף שרשם חומר הד' יסודות שמהטוב שבהם נוצר הגוף ומהרע שבהם ד' מרות שבגוף שהם מרה שחורה אדומה לבנה ירוקה שמהם באים תחלואי הגוף והרוצה לשמור גופו צריך להזהר מהתעוררות הד' מרות ומהתגברותם, כן כל הרוצה לשמור נפשו העליונה לקיים התרי"ג מצות התלוים בה צריך להזהר שיבטל תחלה וידחה ממנו הרע שבנפשו התחתונה שהם המדות הרעות, לפי זה שורש התורה ומצותיה הם המדות.

להשקיט את הרגשת החוסר במילוי גשמי של תאוות כדי להקל על צערם ובאמת ממלא חסרון בעוד חסרון ורק נעשה כבוד וחסר יותר.

עיינ קיצור לק"מ אות ד שכתב – ומבאר בסימן מ"ח וזה לשונו, ודע שתקף פשאדם רוצה לפגם בעבודתו יתפרך ורוצה להיות איש פשוט וזו תקף היא עברה גדולה כשיש לו עצבות חס ושלום, פי עצבות היא סמרא אחרת והשם יתפרך שגא מואד הפורה שחורה ועצבות רחמנא לצלן:

ועיין לק"ה/א עפ"י האריז"ל שיגון ואנחה הם הס"מ ובת זוגו, וכן מבואר שם שהעצבות היא מהתגברות הקליפות והדינים/א

וע"כ קשה לו ליישב דעתו [יב] לדעתו לתפוס את מחשבתו להתרכז בהתבוננות ועיון כיצד להתחבר להקב"ה. כי רק ע"י שמחה"י כי היא רוחב הלב, **יוכל להנהיג המוח כרצונו ויוכל ליישב דעתו. כי שמחה"י הוא עולם/טו החירות/טו בבחי' הכתוב על הגאולה העתידה כי בשמחה תצאו**

עוד שם פ"ב – דע ידידי שהמדות הרעות רבות הן אבל כלם מושרשים בד' מדות ראשיים שהם אבות הטומאה, ואלו הן. א) העצבות, ב) התאוה, ג) הדבורים האסורים, ד) הגאווה. ואלה הד' אבות מושרשים ברע שבד' נפשות דצח"ם הנכללים בנפש השפלה הבאים מצד הרע שבד' יסודות, כיצד הרע שבנפש הדומם מצד הרע שביסוד העפר, ממנה באה מדת העצבות, כי טבע העפר מורה על זאת, ותולדתו אחת והוא העצלות לקיים התורה והמצוות מפני עצבונו על מעוט השגתו מקניני הבלי עולם הזה, או על הצער הבא עליו ואינו שמח בחלקו.

ט עיין פרי צדיק לר' צדוק מלובלין – וטחול ידוע מאמר חז"ל (ברכות ס"א) טחול שוחק, ובווהר הקדוש מוכח שמהטחול נולד עצבות באדם, אמנם כי שניהם אמת, כי זוה לעומת זה בענין שחוק הכסיל היינו השמחה של הוללות נולד ממנה עצבות ומרה שחורה, כענין אמרם ו"ל על שמחת היין שמביא יללה והעצבות ... (ראש חודש סיון א)

ועיין בספר הכוזרי – וטחול שוחק בעבור שבכח הטבעי מנקה הדם והמרה השחורה מהעכירות והעובי, ובהנקותם תהיה השמחה והשחוק... (מאמר ד כה)

ליקוטי הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות יג – על ידי פגם הברית נופלים, חס ושלום, לבחינת יגון ואנחה, פי יגון ואנחה הם סמך מם ולילית, כמו שמובא בפנינו, "השיבה שופטינו וכו'", שהם עושקין את הטפות, חס ושלום, ועקר עליותם על ידי שמחה בשמתגבר איש הישראלי אף על פי שעשה מה שעשה ומשמח את עצמו בהנקה טובה שמוצא בעצמו עדין, ומתפרך כל היגון ואנחה לשמחה שאמר, אדרבא, זהו עקר שמחתי וחדותי שמרחק בזה שעשה מעשים פאלה זוכה אף על פי כן לומר בכל יום פעמים שמע ישראל וכו', ואם לא הייתי זוכה אלא לזה לבר גם כן ראוי לי לשמח כל ימי חיי, מפל שכן שאני זוכה עוד לכמה וכמה מצוות ציצית ותפלין ושאר מצוות שאפלו הפחותים שבישראל מקימין בכל יום, ואם אני עדין רחוק מהשם יתפרך, ועדין לא יצאתי מחל אל הקדש אפלו בחוט השערה, אדרבא, זהו עקר שמחתי ביותר שאף על פי כן אני בכלל ישראל ואוכל מצה בפסח ומתענה ביום הכפורים ויושב בסכה וכו', וכל מה שהעל דבר וכת דיליה מכניס בו עצבות ומרה שחורה, הוא שמח ביותר, פי, אדרבא, זהו עקר שמחתי שמרחק פמוני זוכה לגע בדברים קדושים ונוראים פאלה, וכל מה שאני רחוק ביותר שמחתי גדולה ביותר, שגם אני זוכה לדברים קדושים ונוראים פאלה ציצית ותפלין ושבת יום טוב וכו' וכו', פי מי שיש לו מח כל שהוא ויש לו אמונה שלמה בה' ובתורתו הקדושה, יכול להתנוצץ לו מרחוק גדל מעלת יקרת קדשת כל מצוה ומצוה שאנו זוכין לקיים בכל יום, אפלו הפחות שבפחותים, ובפרט מה שאנו זוכין ליחד שמו בכל יום פעמים, שזהו עקר הבל, שאנו זוכין להאמין בה' אלקים אמת יחיד קדמון בורא כל עולמים אחד יחיד ומיוחד לעלמין כלל ולית לעלא מיניה, בריוף הוא ומברך שמו תמיד לעולם ועד, ולמי שזוכה להרגיל עצמו ולשמח בשמחה הזאת, בודאי יזכה לכל טוב וימחלו לו כל עוונותיו, פי זהו בחינת שמתפרך היגון ואנחה לשמחה פנ"ל, שזהו עקר שלמות השמחה ועל ידי זה נעשה יחוד גדול למעלה, כמו שאמר רבנו זכרנו בברכה שנגעשה יחוד גדול למעלה על ידי בדיחא דעתיה, על ידי שאיש הישראלי משמח את עצמו ומשבר העצבות ומתפכו לשמחה, ועל ידי זה מבררין ומעלין כל הניצוצות מעמקי הקלפות שגפלו לשם על ידי פגם הברית, פי עקר נפילתם הוא לבחינת יגון ואנחה פנ"ל. וכשזוכה להפך היגון ואנחה לשמחה, על ידי זה מעלה כל הנפשות והניצוצות שנדחו לשם ומחזירם לתוף הקדשה, שהיא השמחה פנ"ל:

שער הגלגולים הקדמה כו – גם דע, כי האיש הזה מחדש שבא עתה בגלגול בפעם א', יש לו טורח גדול להכניע יצרו, אע"פ שנשמתו תהיה גבוהה מאד, לפי שזה הוא התחלת הזוכו מן הקליפות, כי אפילו בהיותו בבחי' צלם, היה מעורב בקליפתו כנו'. גם לטעם הנזכר, מוכרח הוא שהאיש הזה יהיה עצב מאד כל ימיו, ודואג בקרבו תמיד ללא סבה, אבל הסבה האמיתית הוא, כי הקליפות מהם **המשכת העצבון כנודע.**

^פ עיין קיצור לק"מ השלם מאת ד' ובהנה שם ובתורה מה תנינא
^ט מתרצו - השמחה

עיינ פריס רמונים (לרמ"ק) שער הכנויים שער כג פרק כא – שמחה היא הבינה וכל השמחות נשפעות ממנה והיא מדה הצריכה שמחה כמבואר בדברי הרשב"י ע"ה בווהר שיר השירים שפי' בשער מהות והנהגה פרק י'. וכן בוהר פ' ויקרא (דט"ו ע"ב) (וז"ל דהא) אימא בחדוותא שלימתא יתבא. דכתיב אם הבנים שמחה עכ"ל. ויש שפי' במלכות וכן נתבאר בווהר פ' ויקרא (ד"ח ע"ב) וז"ל ואית דמתני הכי שמחה דא כנסת ישראל עכ"ל. ואפשר לומר שכאשר מקבלת השמחה מלמעלה ר"ל מבינה נקראת שמחה (וע' בוהר במדבר דף קי"ח ע"א אמתי נקרא המלכות שמחה):

צ"ע מדוע נקרא עולם? ונראה כי השמחה היא הארת מוחין מעולם הבינה העליונה כנ"ל הערה קודמת (אולי יותר מדייק מתבונה שהיא חיצונית הבינה כפי שיתבאר בע"ח) שהוא עולם החירות עולם התשובה ונקרא יובל החמישים שנה שאו חוזר הכלל שרשו השדות ובתי ערי חומה למרא קמא והעבדית משתחררים. נמצא הוא עולם החירות שממנו מאירה השמחה שהיא אור מקיף גבוה מאד שעל כן אין לו הבנה במהלכי שכל אלא בהרגשת הלב.

עין חיים – שער טו פרק ה – וגם לסיבה זאת נקראת זאת תבונה ראשונה עה"ב והטעם כי הנקבות נקראות עולם כמ"ש בווהר ויחי על פסוק מן העולם ועד העולם וזה התבונה נקרא עולם הבא עלמא דאתי לפי שהיא יורדת למטה ומתגלית תמיד אבל בינה עליונה נשאר למעלה ואינה יורדת לכן בינה נקראת לע"ל כי המוחין עליונים ד"א המלוכשים בנה"י דבינה עליונה הם עתידין לבא אח"כ כאשר יתגדל מעלתו ויהיה לו מוחין עליונים יותר מן בינה ולא מן התבונה ואז יהיה לע"ל אבל מוחין דנצח הוד יסוד דתבונה הם נמשכין בו תמיד ולעולם הם נמשכין ובאין וזהו פי' עולם הבא עלמא דאתי כי תמיד

(ישעי' נה) ו הפשט הפשוט שישראל יהיו בשמחה כשיצאו ורבינו מבאר שהשמחה היא בעצמה יציאה מהגלות דהיינו **שע"י שמחה נעשין בן חורין ויוצאין מן הגלות** ו¹ הרוחנית שהיא כמו שלבו אסור בתאוות ולא חפשי למחשבת התבוננות ההתקשרות להקב"ה **וע"כ כשמקשר שמחה אל המוח אזי מוחו ודעתו בן חורין ואינו בבחי' גלות ואזי יוכל להנהיג את מוחו כרצונו וליישב דעתו מאחר שמוחו בחירות ואינו בגלות** דווקא שמחה בהקב"ה שהיא בעצמה יציאה מהגלות, אבל העיקר קודם כל לצאת מהעצבות שהיא ממש כיווץ ועצלות וכבודות, לכן צריך לעשות עצמו שמח אפילו במילי דשטותא², אבל רק כדי לצאת מעצבות ואז להרחיב לבו בשמחה של קדושה, וליישב דעתו כיצד להיות תמיד מחובר אליו ית'.

כי ע"י גלות אין הדעת מיושב כשדרז"ל (מגילה יב ע"ב) על בני עמון ומואב דמייתבא דעתיהו מחמת שלא הלכו בגלות שנאמר (ירמי' מח) ו³ שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וכו' פשט הפסוק הוא שמואב אע"פ שעשו הרבה תועבות ורע לישראל לא נענשו בגלות ועל כן גם לא נחלש כוחם להרע, וע"כ עכשיו יענשו הרבה כמבואר שם, אבל הגמ' במגילה למדה משם את עצם כתוב שם שכיון שלא גלה עמד על טעמו, ומבואר שם בגמ' שאחשורש כעס מאד על אשתו ושתי וביקש עצה מחכמי ישראל כיצד לנהוג בה והם ידעו שממה נפשך יכעס עליהם כי אם יאמרו להענישה הרי כשיעבור כעסו תחסר לו ויכעס עליהם ואם יאמרו לסלוח לה אזי יכעס עליהם שמבזים את המלכות, לכן אמרו לו שמאז חרבן הבית שיצאו לגלות אין דעתם מיושבת ולכן אין להם עצה נכונה אלא יבקש עצה ממואב דכתיב בהם שאנן מואב שכיון שלא הלך לגולה טעמו לא נמר ויש להם ישוב הדעת לתת לו עצה :

ולבא לשמחה הוא ע"י מה שמוצא בעצמו איזה נקודה טובה עכ"פ כמבואר ע"פ אזמרה

לאלקי בעודי כ⁴**(בליקוטי הראשון בסי' רפב) ע"ש.** עיקר כח הסט"א הוא למצא נקודה רעה ולהגדיל אותה כאילו היא עבירה נוראה שאין לה תקנה ובוזה מפילה את האדם לייאוש כאילו אין לו כבר אפשרות לשוב. וצריך להשתמש בעצה שלהם למצא נקודה טובה ולהגדיל אותה ולהחשיב אותה מאד, כי באמת כל טוב הוא נצחי וכל רע הוא זמני, כי הגהנם הוא לכל היותר יב חודש ואילו השכר על מצווה הוא נצח, ובוודאי אין שום יחס בין נצח לדבר זמני. נמצא שכל הרהורי ייאוש שבעולם הם שקר גמור, וכדברי רבנו בתורה עח תנינא שאין ייאוש בעולם כלל. וצריך רק להתחרט על העבר, ושוב לא להסתכל עליו כלל עד שיתחזק, ועתה לחשוב שלפניו רק עניין אחד קטן מאד להתחזק בו כגון איזה מעשה טוב ואפילו קטן מאד ולא לחשוב איך אתקן את העבר ואיך אהיה צדיק גדול, אלא רק איך אקנה לי עכשיו איזה נקודת נצח קטנה, ולהתחיל ממה שכבר עשיתי כי לכל אחד יש איזה נקודה של קודש שעדיין לא נשברה שהיא טבעו כגון יש

¹ נמשך ובא וזהו הפרש שיש בין עולם הבא ובין לעתיד לבא כי זהו בתבונה וזהו בבחי' הנצח הוד יסוד שבהם הנעשין מוחין דו"א. וזהו מ"ש בס' הבהיר ששאלו התלמידים לר' רחומאי מהו עולם הבא א"ל עולם שכבר בא והדבר מובן עם הג"ל שכתבת:

² עיין פרי עץ חיים - שער חג המצות - פרק ז - אבל הלילה הזה כולנו מסובין, מצד האצילות הרמוזו בשם קס"א, חכמה שבבינה, שהוא אהיה, ושם חירות שבבינה, שהוא אהיה דיודין, עולם חירות.

³ ישעיה נה (יב) פי בשמחה תצאו ובשלוש תובלון הרהים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף: רש"י (יב) כי בשמחה תצאו - מן הגלות. הרהים והגבעות יפצחו לפניכם רנה - שיתנו לכם פריים וצמחם ויהנו (ירוננו) יושביה: מצודות דוד - (יב) כי בשמחה תצאו - וזהו ההבטחה אשר תצאו מן הגולה בשמחה ותובלון לארצכם בשלום. יפצחו וכו' - היא ענין מליצה כי כשהאדם בשמחה דומה לו שכל העולם שמח עמו. ימחאו כף - יכו בכפיהם לשמוח וגם זה ענין מליצה:

⁴ מצודות ציון - (יב) תובלון - ענין הבאה כמו יובל שי (ישעיהו יח). יפצחו - ענין פתיחת הפה בהרמת קול כמו פצחו הרים רנה (ישעיהו מד). ימחאו - ענין הכאה כף אל כף דרך שמחה כמו מחאו יד (ישעיהו ז).

⁵ גלות גשמית היא שאינו במקומו ואע"פ שאינו כלאו שם אלא מהלך חפשי אבל כיון שאינו במקומו נקרא גלות. אבל גלות רוחנית היא שמחשבתו אינה פנים בפנים עם הקב"ה בגלל פניות הלב וזה כאילו שלבו קשור ולא יכול להפנות מחשבות לבו כרצונו רק אליו ית'.

⁶ חיי מוהר"ן אות תקצג עי"ש שהיא שיחה ארוכה יותר ומדבר שם על הסתירה שמצד אחד צריך שלא לוותר להשי"ת ולרצות ליותר קדושה ועבודת ה' ואעפ"כ לא ליפול לעצבות ממה שלא זוכה למה שרוצה, ומאידך אע"פ שמשמח עצמו כפי צווי רבינו, שלא יפסיק בגלל זה לא לוותר להקב"ה לפעול אצלו לעוד ישועות ומדרגות. ועל-פי רב צריכין לשמח את עצמו במלי דשטותא, לעשות עניני צחוק ומלתא דבדיחותא כדי לשמח את עצמו במה דאפשר. ועל-פי רב אי אפשר לשמח את עצמו כי-אם על-ידי-זה, כי המרה-שחורה והעצבות מתגבר על האדם יותר מן הכל, וקשה לשברה יותר מכל המדות, ומזקת להאדם מאד יותר מהכל. וכל עקר התרחקות כל אדם מהשם יתברך היא רק מחמת עצבות ומרה שחורה, על-כן צריכין לראות לשמח את עצמו בכל הכחות בכל מה דאפשר אפילו בעת שצור להאדם ודחוק לו מאד בגשמיית וברוחניית.

⁷ ירמיה פרק מח (יא) שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ולא הורק מפלי אף פלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר:

שדרכו להקדים שלום ואחר בעל חסד ואחר עם עין טובה ואחר יש לו אמונה חזקה בצדיק ואחר אורה לומדי תורה וכיו"ב ולהתחזק מזה שבוודאי אני יכול לעשות עוד איזה טוב לשם שמים, ולחפש לעשות עוד איזה מעשה טוב קטן וכך לאסוף ניצוצות של נצח עד שיצא מהעצבות¹¹ וישמח בשפע ניצוצות נצחיים שאסף. ועכ"פ יש לו לשמוח במה שזכה להיות מזרע ישראל שלא עשני גוי [בגין/כ] שמכח זה בוודאי יישאר ממני משהו נצחי וכלשון מוהר"ן בלק"ה הנ"ל כי אפלו הפחות שבְּיִשְׂרָאֵל וְהַגְּרוּעַ שֶׁבְּגְרוּעִים אֵין שְׁעוֹר לְכָל נְעִימוֹת הַטּוֹב הַנִּפְלֵא שִׁיזְכֶּה אֲזו, וְכִמו שְׁחֻזְקוֹ אוֹתְנוּ הַצְּדִיקִי אֲמַת בְּכֹמָה לְשׁוֹנוֹת בְּעֵנֵן זֶה כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בַּיּוֹם הַהוּא יִבְקֹשׁ עֲוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינְנוּ, כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּסִימָן כַּב שִׁיבְקִשׁוֹ וַיְחַפְּשׁוּ עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל וְכו'. כִּי יִתְהַפְּכוּ לְזִכְיֹת. וְכִמו שֶׁאֵנוֹ אוֹמְרִין [בגין] בְּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ שֶׁבְּרָאנוּ לְכַבּוֹדוֹ וְהַבְּדִילָנוּ וְכו'. מִן הַתּוֹעִים¹² וְנִתַּן לָנו תּוֹרַת אֲמַת וְכו'. דְּהֵינּוּ שֶׁבְּרָאנוּ לְכַבּוֹדוֹ הַקַּב"ה בְּעַצְמוֹ דִּיקָא וְהַבְּדִילָנוּ מִן הַתּוֹעִים הַקַּב"ה בְּעַצְמוֹ דִּיקָא וְהֵינּוּ כְּנ"ל שֶׁשֶׁמַּח בְּמָה שֶׁהַקַּב"ה עֲשָׂאנוּ יִשְׂרָאֵל וְלֹא גוֹי, וְכַמְבּוֹאָר בְּמַעֲשֵׂה מַצְדִּיק שֶׁנִּפְלַע לְעַצְבוֹת¹³ שֶׁשֶׁמַּח דִּיקָא בּוֹזֵה שֶׁאֵין בּוֹ חֶסְרוֹן כִּי הַקַּב"ה עֲשָׂא אֲבָל כָּל מָה שֶׁעֲשָׂה בְּעַצְמוֹ מִצָּא בּוֹ חֶסְרוֹן. אֲבָל בְּאֲמַת צ"ע כִּי בְּמָה שֶׁבְּרָאנוּ לְכַבּוֹדוֹ יֵשׁ לְכַאוֹרָה הַרְבֵּה חֶסְרוֹן כִּי אֲדַרְבֵּה זֶה עֵיקַר הַסִּיבָה לְמֵרָה שְׁחוּרָה מֵהַ שֶׁנִּבְרָאנוּ לְכַבּוֹדוֹ וְאֵינִי מַצְלִיחַ לְכַבְּדוֹ כְּרָאוּי. וְכֵן הוּא ית' הַבְּדִילָנוּ מִן הַתּוֹעִים בְּעַבְדוֹתָהּ זֶרָה וְאֵנִי יֵשׁ לִי פֶגַם בְּאֲמוּנָה שֶׁגַּם הִיא בְּחִי ע"ז כְּמַבּוֹאָר בְּתוֹרָה קַח וְעוֹד. גַּם מֵהַ שֶׁכָּתוּב וְהַבְּדִילָנוּ וְכו' דְּהֵינּוּ וְהַבְּדִילָנוּ מִן הַתּוֹעִים בְּחִי"מ סִימָן נ' מְבַאָר רַבְּנוּ שֶׁצְרִיךְ לְשִׁמּוֹחַ שֶׁהַקַּב"ה הַבְּדִיל אוֹתְנוּ מִשְׁנֵי תּוֹעִים מֵהַתּוֹעִים וְחוֹלְקִים עַל הַקַּב"ה וְהַתּוֹעִים וְהַחוֹלְקִים עַל הַצְּדִיק. וְאִם הַכּוֹוֵנָה שֶׁגַּם זֶה הַקַּב"ה עֲשָׂה וְלֹא אֲנַחְנוּ, צ"ע א"כ עַל מָה יֵשׁ בְּחִירָה וְעַל מָה נִקְבַּל שְׂכָר לְע"ל, וְעוֹד שֶׁאֵינִי דוֹמָה לְשִׁלָּא עֲשֵׂנִי גוֹי שְׁבוּזָה מִצְדִּי אֵין חֶסְרוֹן אֲבָל בְּהַתְקַרְבוֹת וְהַבִּטּוֹל לְצְדִיק יֵשׁ הַרְבֵּה חֶסְרוֹן מִצְדִּי תְּמִיד. עַל כֵּן נִרְאֵה שֶׁצ"ל שֶׁהַעֵיקַר לְחַפֵּשׁ בְּמָה לְשִׁמּוֹחַ וְגַם מֵהַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֶסְרוֹן אֲבָל יֵשׁ בּוֹ גַּם מַעֲלָה וְאוֹלֵי כּוֹוֵנֵת רַבִּינוּ שֶׁזֶה חוֹזֵר עַל הַרִישָׁא לְחַפֵּשׁ נְקוּדוֹת טוֹבוֹת בְּמָה שֶׁאֵנִי כֵּן מְכַבֵּד אֶת הַקַּב"ה וְבַמָּה שֶׁאֵנִי לֹא תוֹעָה. וְשִׁמְעֵתִי לְבַאָר שֶׁהַכּוֹוֵנָה כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁבְּרָאנוּ לְכַבּוֹדוֹ דְּהֵינּוּ שֶׁבְּרָא אוֹתְנוּ יִשְׂרָאֵל וְלֹא גוֹי וְהַבְּדִילָנוּ מִן הַתּוֹעִים דְּהֵינּוּ הַגּוֹיִים וְהֵינּוּ כְּנ"ל שִׁלָּא עֲשֵׂנִי גוֹי.

¹¹ ועיין תורה מז תנינא - כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמיותו ופונה להשם יתברך היא גדולה ויקרה מאד מאד, ואפלו נקדה קטנה מאד, שהוא נעתק מגשמיותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים, כאשר תבין היטב מן המעשה של הצדיק שהתגבר עליו מאד העצבות וכו', כמובא אצלנו. ועל זה ישמח מאד ויחזק עצמו בשמחה תמיד, כי עצבות מוזק מאד מאד. ודע, שתחב כשאדם רוצה לכנס בעבודתו יתברך, אזי תחב היא עברה גדולה כשיש לו עצבות, חס ושלום, כי 'עצבות היא סטרא אחרא (והר נח דף עא), והשם יתברך שונא אותה': והעקר להיות בשמחה תמיד. וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפלו על ידי מלי דשטותא, לעשות עצמו כשוטה ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות ורקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

¹² לשון ברכת השחר. עיין ליקוטי עצות ערך שמחה אות כט שהוסיף כאן ביאור. עיין חיי מוהר"ן סימן סה. ועיין פרי צדיק לר' צדוק הכהן חג שבעות אות יג מש"כ על הבערדיטשבער שם. ועיין מכתבי מוהר"ן סימן יז וכה ולק"ה ברכת הודאה ו' לה וברכת השחר ג' י'

¹³ ליקוטי הלכות ברכת הודאה הלכה ו סוף אות ט' - וכמו שכתוב במדרש הנ"ל לא נברא האדם אלא לעמל, אם זכה הוא עמל בתורה ואם לא זכה הוא עמל בארץ אשריו לאדם שהוא עמל בתורה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה בגמרא (סנהדרין צט) בולחו גופי דרופתקי ניהו טוביה לדוכי והוי דרופתקי דאורייתא. אבל איך זוכין לזה כי הפעל דבר וחילותיו מתגברין ומתפשטין כל כך על כל אדם ואין מניחין אותו לשום לב לזה. והפל מרבוני הצרות של זה העולם שעל ידי זה מתגבר המרה שחורה והעצבות שעל ידי זה אין יכולין לישוב דעתו מה הוא עושה בזה העולם וכו'. (וכמו שמובאר בסימן יוד בליקוטי תנינא). ועל כן צריכין להתגבר מאד מאד להמשיך שמחה על עצמו על ידי שסתפל על הסוף שהוא תכלית העולם הבא, שהוא בחינת שבת שאז יתהפך הכל לטובה, כי אפלו הפחות שבְּיִשְׂרָאֵל וְהַגְּרוּעִים אֵין שְׁעוֹר לְכָל נְעִימוֹת הַטּוֹב הַנִּפְלֵא שִׁיזְכֶּה אֲזו, וְכִמו שְׁחֻזְקוֹ אוֹתְנוּ הַצְּדִיקִי אֲמַת בְּכֹמָה לְשׁוֹנוֹת בְּעֵנֵן זֶה כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בַּיּוֹם הַהוּא יִבְקֹשׁ עֲוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינְנוּ, כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּסִימָן כַּב שִׁיבְקִשׁוֹ וַיְחַפְּשׁוּ עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל וְכו'. כִּי יִתְהַפְּכוּ לְזִכְיֹת. וְכִמו שְׁפָתוֹב עַל פְּסוּק נְרָדִי נִתְּן רִיחוֹ וְכֵן בְּפִסְקֵי הַרְבֵּה. וְעַל יְדֵי זֶה יוֹכֵל לְשַׁמַּח אֶת עַצְמוֹ גַּם עִתָּה בְּכָל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו בְּבַחֲבִינַת שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיֵג וְנִסּוּ יִגוֹן וְאֲנַחָה כְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּסִימָן כַּב בְּלִקוּטֵי תְּנִינָא. שְׁצְרִיכִין לְחַסֵּף הִגְיוֹן וְאֲנַחָה לְהַפְּכוֹ לְשִׁמְחָה וְכו':

¹⁴ לשון פסוקי ובא לציון שאומרים בשחרית אחרי תחנון. ועיין חיי מוהר"ן סימן נ' ומכתבי מוהר"ן סימנים - שמה שצו תיב תכא ולק"ה פריקה ושענה ד' סוף אות יז. ואת כ'.

¹⁵ עיין לעיל בשיחות מה שרבינו אמר אז הובא בחיי מוהר"ן סימן נ' "תועים" שנים, הרחוקים מהתורה ומצוות, והרחוקים מהצדיק - וזה לשונו שם - בעת שאמר ענין הנ"ל אז דבר הרבה משמחה, וחזק אותנו וזרו אותנו מאד להיות בשמחה תמיד. כי באותן העתים שהיה בעת שבא מלמברג אז דבר עמנו הרבה מאד מענין התחזקות להיות בשמחה תמיד. ואמר אז לנו שראוי לנו לשמח מאד מה שנצלנו ברחמי מלהיות מתנגדים עליו. ואמר אז בזה הלשון ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים משני תועים הינו מהתועים לגמרי מהתורה שהם העכו"ם והאפיקורסים וגם נצלנו מהתועים המתנגדים החולקים עליו שאבדו מה שאבדו בלי שעור וערך ומספר: ואמר הלא אתם בודאי הייתם מתנגדים גדולים לולא חסדי ורחמי המרבים אשר נצלנו מפח יוקשים מכת המתנגדים אשר אם היינו שומעין להם חס ושלום היה נאבד תקוננו חלילה וכו'. ענה ואמר בפתמיה ואמר, עלי הייתם חולקים, ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון, "אוף מיר וואלט איהר גיקריגט".

¹⁶ עיין לקמן ועיין קיצור לק"מ אות ה. ...ועל כל פנים יש לו לשמח במה שזכה להיות מזרע ישראל שלא עשהו גוי, וזאת השמחה היא בודאי שמחה נפלאה בלי שעור ואין בה שום בלבול מאחר שהיא מעשה השם יתברך בעצמו. כי בכל הדברים יכול הפעל דבר לערב בהם עצבות ומרה שחורה אבל בשמחה הזאת שלא עשהו גוי, בזה אין שום בלבול מאחר שהיא מעשה השם יתברך בעצמו. כי על כל פנים איך שהוא זה בעצמו שזכה להיות מזרע ישראל ולא נברא גוי הוא שמחה גדולה עד אין סוף, וראוי לאדם לשמח בזה כל ימיו תמיד בכל מה שיעבר עליו, ויהיה רגיל לומר בפיו ובלבו בשמחה ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת כו' וקדשנו במצוותיו וקרבתו לעבודתו ונקרא שמו הגדול והקדוש עלינו כו': (לקוטי עצות ערך שמחה אות כט)

מכל זה וכיוצא בזה ראוי לו ליקח לו שמחה לשמח דעתו כנ"ל.

ועיין קיצור לק"מ אות ו. גם כפיה פנאים צריכין לשמח את עצמו על-ידי מלי דשטותא מלי דבדיחותא, ומרובי צרות האדם שפובל כל אחד בגוף ונפש ומזון, על כן על-פי רב אין יכולין לשמח את עצמו כי אם על-ידי מלי דשטותא, לעשות עצמו כשטותא כדי לבוא לשמחה שכל החיות בגוף ונפש תלוי בה. הענין שצריך לצאת מהעצבות אפילו במילי דשטותא לעשות עצמו כשטותא ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות ורקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד, זה מבואר בסוף תורה מח תנינא ובתורה כד תנינא. גם עיין לק"ה תפלין ו' לה/כ"ו שבוה גונב את דעת הס"ט כי נדמה להם במעשי השטות אבל באמת כוונתו לקדושה ע"ש.

וזה בחי' המעשה בגמ' (שבת עז:) שרבי זירא ראה את רבי יהודה שהיה בשמחה והבין שע"ז מוחו משוחרר כעת לענות לו על כל שאלה שישאל אותו. וכנ"ל כי בדיחא דעתי' שהוא דבר גדול דהיינו שמקשר השמחה למוחו ודעתו ואזי המוח משוחרר ויש לו ישוב הדעת כנ"ל. וגם למעלה נעשה מזה יחוד גדול ע"י בדיחא דעתי' [כ"ט/ל] צ"ע אולי ע"י שמקשר מח ללב מעורר למעלה בחי' יחוד, כי ידוע שהמח בחי' דבר ולב בחי' נוקבא, ועיקר היחוד הוא להמתיק ה' גבורות של הנוקבא. וע"י שמחבר שמחת לבו למוחו מעורר יחוד עליון ונמתק הדין. אבל כאן זה הפוך כי מתחיל משמחת לב שממתיק את הדין והצמצום שבמח, דהיינו שבחי' נוקבא מסייעת לדכר לצאת מהדין, בבחי' תנו עוז לאלקים/כ"א. ועיקר הביאור הוא על פי לק"ה אישות הנ"ל, ונראה כוונתו כי כל יחוד הוא ע"י העלאת מייך נוקבין שזה בחי' שהיא מתקשטת לפניו במעשים טובים של בניה לעורר רצונו ליחוד, וכן כשמעלה ניצוצות קדושים מעמקי הקליפות מתקשטת בהם לעורר יחוד כנ"ל, וע"י שיוצא מעצבות לשמחה מעלה ניצוצות קדושים שהיו בקליפת העצבות וע"ז הלב שהוא בחי' נוק מתקשט לפני המח שהוא בחי' דכר ומתעורר ע"י בבחי' אתערותא דלתתא שמעורר למעלה יחוד קב"ה ושכינתיה :

נמצא למעשה שעיקר ההתקרבות להקב"ה הוא ע"י ישוב הדעת שהוא לעצור משטף מים רבים של הבלי עולם הזה, ולהתבונן ולכוון המעשים שיהיו לכבודו ית' ולתכלית הנצחי. והקרקע וההכנה לזה הוא השמחה, ע"כ עיין עוד בדברי רבנו בענין השמחה, מה שמוהר"ן קישר לתורה שלנו בלק"ה, והן תורה כד אות ב'//כ"ב, ותורה כג תנינא/כ"ג, כיצד מהפכים את היגון ואנחה לשמחה, ותורה כד

כ"ה לק"ה תפלין ו' לה - שזוהו בחינת ויברח יעקב וכו' ויגנב יעקב את לב לכן הארמי, שהם המחשבות רעות על בלי הגיד לו כי בורח הוא שאינו מגיד להם שבורח מהם רק בורח לתימו לדרבו ועל-ידי זה דיקא נצול מהם גם ויגנב וכו' מרמז שלפעמים מתגברים ההרהורים והמחשבות כל כך עד שקשה לברח מהם לתוף תורה ותפלה ודברים שבקדשה בשום אופן וההכרח לעסק במילי דשטותא בעניני צחוק וכיוצא כדי לפקח דעתו לפי שעה עד יעבר ועם השטף של המחשבות, פי אין היצר הרע מצוי אלא לשעתו, ואזי אין הסטרא אחרא מבינה כלל, שהוא בורח מהם מאחר שעוסק במילי דשטותא וזהו בחינת ויגנב וכו' על בלי הגיד לו וכו'.

כ"ה עיין לק"ה פ"ד ואישות ג' יג

ל עיין לק"ה פ"ד ואישות ג' יג - כי זהו בחינת שמהפך היגון ואנחה לשמחה כנ"ל, שזוהו עקר שלמות השמחה ועל ידי זה נעשה יחוד גדול למעלה, כמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה שנעשה יחוד גדול למעלה על ידי בדיחא דעתייה, על ידי שאיש הישראלי משמח את עצמו ומשבר העצבות ומפכו לשמחה, ועל ידי זה מבררין ומעלין כל הניצוצות מעמקי הקליפות שגפלו לשם על ידי פגם הברית, פי עקר נפילתם הוא לבחינת יגון ואנחה כנ"ל. וכשזוכה להפך היגון ואנחה לשמחה, על ידי זה מעלה כל הנפשות והניצוצות שגדחו לשם ומחזירם לתוף הקדשה, שהוא השמחה כנ"ל:

ל"א עיין כעין זה בתורה כב אות ה' - ...וכשהגוף הוא בבחינה זו, היא טובה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה. וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזור למדרגתה על ידי הגוף,

כ"ב תורה כד אות ו' ודע שאי אפשר להשיג אותו אפלו בבחינת מטי ולא מטי. אלא על ידי עשיית המצוות בשמחה. כי על ידי שמחת המצוה, נשלים הקדשה ומעלה החיות והקדשה שבקליפות, בבחינת אחד עשר סמני הקטרת. כי הקליפות הם בחינת מותרות, והם בחינת עצבות, בבחינת (משלי י"ד): 'בכל עצב יהיה מותר'. והם תקפא דיניא, בבחינת (בראשית ו'): 'ויתעצב אל לבו'. ועקר השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ד'): 'נתתה שמחה בלבי'. וגלות השכינה, שהוא בחינת לב שהוא שמחתן של ישראל, עקר גלותה בשעצבות שהם הקליפות גזברים עליה, בבחינת: 'ויתעצב אל לבו'. וזה הוא כשיצאו ישראל מהגלות, כתיב (ישעיה נ"ה): 'כי בשמחה תצאו'. ובשביל זה, שעל ידי הקטרת מעלין מהקליפות חיותם, כתיב בהם (משלי כ"ו): 'קטרת ישמח לב'. נמצא כשעושה המצוה בשמחה, אזי מעלה השכינה, שהיא המצוה, שהיא שמחת הלב, מבין הקליפות. וזהו בחינת מלכות דעשיה העולה מן הקליפות:

כ"ג תורה כג תנינא - בענין השמחה. על פי משל, שלפעמים כשביני אדם שמחים ומרקדים, אזי חוטפים איש אחד מבחוץ, שהוא בעצבות ומרה שחרה, ומכניסים אותו בעל כרחו לתוף מחול המרקדים, ומכריחים אותו בעל כרחו שיהיה שמח עמהם גם כן, כן יש בענין השמחה. כי כשאדם שמת, אזי המרה שחרה ויסורים נסתלקים מן הצד. אבל מעלה יתרה להתאמץ לרדף אחר המרה שחרה דוקא, להכניס אותה גם כן לתוף השמחה, באפן שהמרה שחרה בעצמה תתהפך לשמחה. שיהפך המרה שחרה וכל היסורין לשמחה, בדרך הבא לתוף השמחה, שאז מגדל השמחה והחודו מהפך כל הדאגות והעצבות והמרה שחרה שלו לשמחה. נמצא שחוטף המרה שחרה ומכניס אותה בעל כרחו לתוף השמחה, כמשל הנ"ל: וזה בחינת (ישעיה ל"ה): 'ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה' שהיגון ואנחה בורחים ונסים מן השמחה, פי בעת השמחה דרך היגון ואנחה לעמד מן הצד כנ"ל, אבל צריך לרדף אחריהם דיקא, ולהשיגם ולהגיעם, להכניס אותם דוקא לתוף השמחה כנ"ל. וזהו: 'ששון ושמחה ישיגו ונסו ויתפסו את היגון ואנחה, שהם נסים ובורחים מן השמחה,

תנינא/ל"ה, ומח תנינא כיצד יוצאים מהעצבות ע"י מילי דשטותא, ובלק"ה נפילת אפים ד' ה' ל"ה, מבאר שעכשיו בגלות השמחה נפלה לקליפות ולכן א"א לצאת מעצבות אלא ע"י מילי דשטותא. וכיצד שמחים בשלא עשני גוי במעשה מצדיק שנפל לעצבות בסוף ספורי מעשיות/ל"ו, ובמצייאת נקודה טובה בתורה רפב. ולפעמים המח מבולבל ולא מצליח למצא נקודה טובה, אזי יעשה עצמו שמח, כמבואר בשיחות הר"ן סימן עד/ל"ו.

להכניס אותם בעל כרחם לתוך השמחה כנ"ל. כי יש יגון ואנחה שהם הסטרא אחרא, שאינם רוצים להיות מרפכה אל הקדושה, ועל כן הם בורחים מן השמחה. על כן צריך להכריח אותם לתוך הקדושה, דהינו השמחה בעל כרחם, כנ"ל:

ל"ה תורה כד תנינא – מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה שחרה בכל כחו. וכל החולאת הבאין על האדם, כלם באין רק מקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה שהם בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים צ"ב): "עלי עשור וכו' כי שמחתי ה' בפעלך" וכו'. ואלו יוד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפקין, והם מחיין אותן (א). ועל כן קשיש קלקול ופגם בהשמחה, שהיא בחינת יוד מיני נגינה, על ידי זה באין חולאת מן היוד מיני דפקין, שנתקלקלן על ידי קלקול היוד מיני נגינה, שהם השמחה כנ"ל. כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפקין, וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה, וכפי קלקול השמחה והנגון, כן בא חולאת כנ"ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל החולאת על ידי מרה שחרה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה: ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי ספח פרק לולב וערבה ובמדרש רבה שמיני פרשה יא): "עתידי הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא, דהינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, כי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (נדרים מ), שנאמר: "ה' יסעדנו על ערש דויו". כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מחיה אותו. ולעתיד על ידי השמחה יתתקן כל החולאת כנ"ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחינת תקון החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והרקודין חוזה כנ"ל, כי הם תקון החולאת כנ"ל: והפלא, שצריך להתגבר מאד בכל הפחות, להיות אף שמח תמיד. כי טבע האדם למשך עצמו למרה שחרה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא יסורים, על כן צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל, ואפלו במילי דשטותא. אף שגם לב נשבר הוא טוב מאד, עם כל זה הוא רק באיזו שעה, וראוי לקבע לו איזה שעה ביום לשבר לבו ולפרש שיתחו לפניו יתברך, כמוכא אצלנו, אבל כל היום כלו צריך להיות בשמחה. כי מלב נשבר בקל יכולין לבוא למרה שחרה, יותר מאשר יכולין לכשל על ידי שמחה, חס ושלום, לבוא לאיזה חוללות, חס ושלום, כי זה קרוב יותר לבוא מלב נשבר למרה שחרה. על כן צריך שיהיה בשמחה תמיד, רק בשעה מיוחדת יהיה לו לב נשבר:

ל"ה לק"ה נפילת אפים ד' אות ה – וזה בחינת גדל הפלגת השמחה מאד מאד שנוהגים כל ישראל בפורים להרבות אז בשמחה גדולה מאד ועושים אז כל מיני צחוק ושחוק בשביל להרבות השמחה, כי עקר מצות פורים הוא השמחה כנ"ל ועל-כן עושים כל מיני שחוק ומילי דשטותא ועושים אז מעשה שכרות ושטות בשביל השמחה, כי איתא בדברי רבנו זכרונם לברכה בכמה מקומות כמה אזהרות גדולות שצריך האדם להרגיל את עצמו להיות בשמחה תמיד, ואיתא בדברי הקדושים שאי אפשר להיות בשמחה כי אם על-ידי מילי דשטותא דיקא, שעושים עצמן בשוטה ומשמחין את עצמן במילי דשטותא, כי מחמת שטבע האדם נמשך אחר העצבות מאד, כי כל אדם מלא יסורים ויגונות פידוע לכל אחר ואחד על-כן צריכין להכריח את עצמו בכל הפחות להיות בשמחה ועקר השמחה אי אפשר להיות כי אם על-ידי מילי דשטותא, כמו ששמעתי מפיו זכרונם לברכה שאמר בזה הלשון "סע האט א פנים אז מע קען מער ניט פרייליך זיין נאר מיט נאריש מאכין זיך" וכן דבר עוד מזה כמה פעמים. וזהו הענין מה שהיו נוהגין כל הצדיקים הגדולים המפרסמים שהיו בימינו שעל-פי רב היה להם אנשים שהיו כמו בדתנים, והיו עושים לפנים כל מיני צחוק ושטות כמפרסם והכל בשביל שמחה, כי אין דבר מייק לעבודת ה' כמו העצבות, כמוכא בכל הספרים הקדושים ומגדל מרירת וצרות הגלות המר הזה בגוף ונפש וממון אי אפשר להיות בשמחה כי אם על-ידי מילי דשטותא דיקא כנ"ל וזה בחינת מילי דבדיחותא שהיו נוהגים התנאים ואמוראים הקדושים קדם הלמוד כדי לבא לשמחה על-ידי מילי דבדיחותא שהם מילי דשטותא דיקא וזהו בחינת מה שכתוב בזה הקדוש (ויקרא דף מז) שרב המנונא סבא הוה מסדר קמי חבריא פרקא דמילי דשטותא, הינו כנ"ל כי עקר גלות ישראל שהוא גלות השכינה, עקר הגלות הוא מה שהעצבות, שהם הסטרא אחרא והקלפות, מתגברין על ישראל ואינם מניחים אותם לשמח בה ובתורתו הקדושה, כמבאר בתורה דעלמא הנ"ל שהיו עקר גלות השכינה שהוא שמחתן של ישראל שעקר גלותה בשעצבות מתגבר עליה, דהינו על ישראל חס ושלום, עין שם: נמצא שעקר גלות השכינה ובכסת ישראל הוא מה שהשמחה היא בגלות ועל-כן עכשיו בגלות שעקר הגלות הוא שהשמחה נפלה למטה בגלות ומשם נמשך כל השמחה של העובדי בוכבים והרשעים ההולכים בשרירות לבם אשר באמת הם רחוקים משמחה אמיתית, כמו שכתוב (משלי ז), ילד כסיל לתוהוה לו כי כל ימיו פעס ומכאובות וכו', כי הסטרא אחרא נקראת יגון ואנחה פידוע, אף כל השמחה שיש אצלם נמשך רק מבחינת גלות השכינה שהיא שמחתן של ישראל שהוא עכשיו בגלות ומשם נמשך ניצוצי השמחה שנפל אצלם בגלות ומשם כל שמחתם לפי שעה ועליהם נאמר, ולשמחה מה-זה עשה, כמו שכתוב (קהלת ב) לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה-זה עשה לשחוק אמרתי מהולל, לשון מערבב, הינו שכל השמחה שאינה לשמים היא נמשכת רק מתערבות ניצוצי השמחה שנפלה על-ידי גלות השכינה ונתערבה ביניהם והם מהפכים וממירים רע בטוב ולוקחים השמחה שבאה ממקום עליון מאד ושמחים עמה בדברי תאוות רעות שלהם אשר באמת הם יגון ואנחה ומרים ממנות ועל-כן בודאי ולשמחה בזאת מה זה עשה כי אחריתה יגון ואנחה, כמו שכתוב (משלי יד) ואחרית שמחה תגוה ועל-כן מחמת שעכשיו השמחה בגלות היא מלבשת במלין דעלמא שהם מלין דשטותא על-כן מי שרוצה לבוא לשמחה לשמח בקדשת יהדותו כמה שזכה להיות מזרע ישראל ולא עשני גוי אי אפשר לבא לשמחה כי אם על-ידי מילי דשטותא דיקא, כי לשם נפלה השמחה מחמת גלות השכינה שהוא שמחתן של ישראל כנ"ל ועל-כן איש הישראלי בשמשמח את עצמו על-ידי מילי דשטותא אזי נעשה מזה תקון גדול בחינת עלית ניצוצי השכינה מגלותה כי מעלה ניצוצי השמחה מן הגלות מאחר שהוא בא לשמחה על-ידי מילי דשטותא אלו, כי תכף כשאישי ישראל הוא בשמחה, תכף חזרה ועלתה השמחה למקומה ושרשה שהיא אצל ישראל ששם שרש השמחה האמתית, כי ישראל יש להם לשמח כל ימיהם בכל מיני שמחה בלי קץ וסוף מאחר שזכינו להאמין בה' ובמשה עבדו ובתורתו הקדושה וכו', כי מקור נשמת ישראל הוא בבחינת שמחה שהיא השכינה שהיא שמחתן של ישראל ששם שרש נשמתנו, כמו שכתוב (ישעיה מו) העמסים מני בטן הנשאים מני רחם שישאל הם חלק מהשכינה שהיא השמחה כנ"ל:

ל"ה שיחות שאחרי ספורי מעשיות – ידוע שעצבות היא מדה מגונה מאד, וצריך להתרחק ממנה מאד. וראוי לחיות ולהרים עצמו. כי ידע שכל תנועה והעתקה שאדם מניע ומעתיק עצמו כשנכנס לעבודת השם, היא יקרה מאד בעיני השם. אפלו הוא מניע עצמו רק כחוט השערה. כי מחמת שהאדם הוא בגוף, בעולם העשיה, קשה מאד עליו כל תנועה והעתקה. על כן היא יקרה מאד בעיני השם:

עד כאן ביאור חברותא לתורה י' תנינא

ומעשה היה בצדיק אחד, שנפל עליו עצבות וכבודות גדול. והעצבות והכבודות כשמתגברת על הצדיק, היא קשה מאד עליו, כי עליו מתחזקת יותר ויותר. עד שנפל עליו עצלות וכבודות כל כך עד שלא היה אפשר לו כלל לזוז ממקומו ממש. מחמת גדל הכבודות והעצבות שהתגבר עליו מאד. ורצה לשמח עצמו ולהרים עצמו, ולא היה אפשר לו בשום דבר לשמח ולהרים עצמו. כי בכל דבר שרצה לשמח עצמו מצא לו הבעל דבר בתוכו עצבות. עד שלא היה אפשר לו בשום דבר לשמח את עצמו. כי בכל שמחה שרצה לשמח ולהרים עצמו, מצא לו עצבות בתוכה. והתחיל לשמח עצמו בשמחת "שלא עשני גוי": וזה בודאי שמחה גדולה שאין לה שעור. כי אין לשער ההפרש וההבדל, אלף אלפי אלפים הברלות, שיש בין קדושת ישראל, הפחות שבפחותים, לבין זוהמת טומאת העובדי כוכבים וכשיזכר היטב חסד השם יתברך עליו, שלא עשהו גוי, בודאי ראוי שתגדל שמחתו מאד. והיא שמחה שאין עליה עצבות. כי בשלמא כשמשמח עצמו בדבר שעשהו הוא עצמו, על זה אפשר למצא עצבות על כל שמחה. כי ימצא לו חסרונות בכל דבר כדי שלא להניחו להרים ולשמח עצמו. אבל בזה, שלא עשני גוי, שהוא רק מהשם יתברך, שהשם יתברך עשה כך וחמל עליו ולא עשהו גוי, איך אפשר למצא חסרון בזה השמחה מאחר שהוא רק מעשה השם יתברך. כי בודאי איך שיהיה. על כל פנים הוא הפרש גדול בינו לבין עובדי כוכבים, אשר אין שעור וערך:

והצדיק הנ"ל התחיל לשמח עצמו בזה. והתחיל לשמח ולהרים עצמו מעט מעט. ובכל פעם הרים ושמח עצמו ביותר, עד שבא לשמחה גדולה כל כך, עד שהגיע להשמחה שהיה למשה רבנו, עליו השלום, בעת שעלה לקבל הלוחות. ובתוך שהרים ושמח עצמו, פרח בעולמות כמה וכמה אלפים פרסאות. ובתוך כך הביט בעצמו והנה הוא רחוק מאד ממקום שהיה בתחלה. והיה לו צער גדול: כי היה סבור שיפל לאיזה מקום אחר, ויהיה תמיהה גדולה עליו שנעלם פתאם. והצדיק חפץ תמיד להיות הצנע לכת. והשמחה התחילה לפסק. כי השמחה יש לה גבול. שמתחלת עצמה ומסימת עצמה. וכשהתחילה השמחה לפסק פסקה מעט מעט, ונשפל מעט מעט. וכשחזר וירד ונשפל ממקום שפרח לשם בשעת השמחה, לא חזר תחלה למקומו הראשון שפרח משם, כדרך פריחתו. רק שירד מיד למטה במקום שפרח לשם. ועל כן היה פליאה גדולה על שמצא את עצמו אחר שירד, למטה במקומו הראשון. והבן היטב. עד שחזר למקום שהיה בתחלה והביט בעצמו, וראה שהוא ממש במקום שהיה בתחלה. ולא נעתק ממקומו כלל, רק אפשר כחוט השערה שאי אפשר לאדם לשער, רק השם יתברך. והיה תמיהה גדולה בעיני הצדיק שפרח כל כך בעולמות, וכאן למטה לא נעתק כלל. והראו לו, שכל כך יקר בעיני השם יתברך תנועה והעתקה קטנה שאדם מעתיק עצמו בזה העולם, אפלו פחות מחוט השערה, עד שאין כדאי נגד זה כמה וכמה אלפים עולמות ופרסאות:

ולהבין זה. כי ידוע שהעולם הגשמי הזה הוא רק נקודת המרכז בתוך הגלגלים, כמבאר לבעלי תכונה. ומכל שכן נגד עולמות עליונים בודאי אינה נחשבת כל הארץ יותר מנקודה. וידוע שכל הקיום שתמשך מנקודת המרכז, הנה הם אצל הנקודה סמוכים כל הקיום זה לזה. וכל מה שמתרחקים מהנקודה הם מתרחקים זה מזה יותר. וכן כשיתרחקו הקיום הרבה מאד מהנקודה, יתרחקו גם כן הקיום זה מזה מאד, אף שלמטה אצל הנקודה הם סמוכים זה לזה. כזה:

נמצא, אם ישער בדעתו קיים נמשכים מהארץ התחתונה, אפלו רק עד הגלגלים. נמצא אפלו אם אינו הולך ממקומו, רק כמלא החוט, אף על פי כן במקום הגלגלים נתרחק ממקום שהיה נגד ראשו תחלה, נתרחק עתה כמה וכמה אלפים פרסאות. לפי ערך גדל הגלגל העליון נגד הארץ התחתונה כידוע. כי שם קבועים כוכבים אין מספר, וכל כוכב הוא בערך גדל זה העולם ויותר. מכל שכן וכל שכן כשישער בדעתו הקיים נמשכים עד עולמות עליונים, אשר כל הגלגלים נגדם אינם נחשבים כלום. נמצא שאין שעור להרחוק שנתרחק שם בעולמות עליונים, על ידי הרחוק כל שהוא, אפלו פחות מחוט השערה שנתרחק והלך ממקום שהיה בתחלה. כי אף שבכאן בהארץ התחתונה לא נתרחק, והלך רק פחות מחוט השערה, שבעיניו לא נתרחק כלום. כי זה אי אפשר לשער, רק השם יתברך. עם כל זה, שם בעולמות עליונים נתרחק כמה וכמה אלפים עולמות ופרסאות. מכל שכן וכל שכן כשאדם הולך פרסה או כמה פרסאות בעבודת השם. עין לא ראתה וכו':

¹⁰ **שיחות מוהר"ן סימן עד** – בענין התפלה, לפעמים אין להאדם שום התלהבות בהתפלה, וצריכין לעשות לעצמו התלהבות וחמימות ולב בוער להתפלה. כמו למשל שנמצא לפעמים שהאדם עושה לעצמו רגו עד שבא בכעס ונתרגז, כמו שאומרים העולם בלשון אשכנז "ער שניצט זיך איין רגו" (קלט). כמו כן ממש בקדושה בענין התפלה צריכים לפעמים לעשות לעצמו רגו ויעשה לו חמימות ותבערת הלב בדבורי התפלה, אזוי וזיא איינר שניצט זיך א רגו, ועל ידי זה יבוא אחר כך באמת להתלהבות וחמימות הלב בהתפלה, ויזכה שיבער לבו להשם יתברך, ויתפלל בהתלהבות גדול: **וכן בענין השמחה**, בפרט בשעת התפלה שצריכין שתהיה התפלה בשמחה גדולה וצריכין להכריח עצמו לשמח עצמו בכל מה שיכול כדי לזכות לשמחה ובפרט בשעת התפלה וכמובא על פסוק: אומר לאלקי בעודי וכו' עין שם(קמ). **ואם לפעמים דעתו מבולבל ואינו יכול בשום אופן לשמח עצמו**, אז **עצתו שיעשה עצמו כאלו הוא שמח**, ואף על פי שבתחלה עדין אין השמחה באמת בלב, אף על פי כן על ידי שעושה עצמו כאלו הוא שמח על ידי זה יזכה אחר כך באמת לשמחה. ועצה זאת היא עצה גדולה מאד גם בכל הדברים שבקדושה. שבתחלה צריכין לעשות עצמו כאלו הוא להוט אחר אותו הדבר שבקדושה ואחר כך זוכין באמת לזה. והבן מאד: